

ЗРАЗКИ ТВОРЧИХ ЗАВДАНЬ ДЛЯ ПОТОЧНОГО КОНТРОЛЮ ЗНАНЬ СТУДЕНТІВ

ТЕМА: ФІЛОСОФІЯ, ЇЇ РОЛЬ У ЖИТТІ ЛЮДИНИ ТА СУСПІЛЬСТВА

Завдання 1. Поясніть думку М. Мамардашвілі:

“Філософія є таким заняттям, таким мисленням про предмети, будь-які (це можуть бути предмети фізичної науки, проблеми моралі, естетики, соціальні проблеми і т. п.), коли вони розглядаються під кутом зору кінцевої мети історії і світобудови”.

Завдання 2. “Любомудрів”, “любов до мудрості”, як Ви вже знаєте, традиційно вважається дослівним перекладом слова “філософія”. Зрозуміти, що є мудрість і слідувати її законам складає вищий смисл життя людини. Що, на Вашу думку, означає: “бути мудрою людиною”? Чи може людина зрозуміти в чому полягає істинна мудрість і жити нею в сучасному світі? Запропонуйте власне визначення поняття “мудрість”.

Завдання 3. Прочитайте фрагмент із праці українського філософа П. Юркевича і розкрийте значення і місце філософського знання в системі вищої освіти. Чи є виправданою сьогодні спеціалізація знання і зростання утилітарного ставлення до освіти?

“Як у суспільстві після законодавств глибоких і проникнутих вищою справедливістю, часто настає час узаконень незначних і розрахованих лише на корисні наслідки у сьогоденні, так у науці зростає тіло її, що складається з багатьох відомостей, а сама душа її – система раціональних принципів – залишається без культури і без відомості про саму себе і про своє ставлення до останніх цілей людської особи”.

ТЕМА: ФІЛОСОФІЯ СТАРОДАВНЬОГО СХОДУ

Завдання 1. Давньокитайський філософ Конфуцій дав розгорнутий образ людини, яка дотримується конфуціанських моральних заповідей. Це – шляхетна людина, якій протистоїть людина низька. Заповніть таблицю.

Шляхетна людина	Низька людина
1.Вибудовує свою поведінку згідно з обов'язком і законом.	?
2. Вимоглива до себе.	?

3. Живе у злагоді з іншими, але не слідує за ними.	?
?	4. Не має внутрішніх переконань.

Завдання 2. Заповніть таблицю:

Філософія	Характерні риси	Основні школи та їх представники	Основні поняття і принципи
Давньокитайська			
Давноіндійська			

Завдання 2. Прочитайте рядки з давніх літературних джерел (*переклад Павла Ріттера*) і розкрийте їх зміст:

*

Велика хмара взгір'я та долини
вкрила,
Вона дощі страшенні почала
струмити,
Побачивши, як небо зливу посилає,
Пастух Джанія висловив таке
бажання:

*

“Великого ми мусимо зазнати щастя,
Бо сам святий перебуває тут із нами.
До тебе я звертаюся тепер, пророче!
За вчителя будь нам, пустельнику
великий!
Я й жінка житимемо покірні,
благочесні,
І смерть ми подолаємо й усі
страждання,
Досягнення кінця, що припиняє муки”

*

Тоді додав спокусник і лукавець Мара:
“Той, в кого є сини, завжди із них
радіє,
Так само в кого є корови, з них радіє.
Бо пристрасть спричиняє людям
тільки радість.
А хто безстрасний, той не знає
насолоди”.

*

Але таку дав відповідь святий
блаженний:
“Той, в кого є сини, страждає і сумує,
А в кого є корови, той не
безтурботний,
Бо пристрасть спричиняє людям
тільки муки
Лише безпристрасний не знає муки”.

ТЕМА: АНТИЧНА ФІЛОСОФІЯ

Завдання 1. На основі відомих висловлювань Сократа, які відображають його життя і філософські ідеї підготуйте есе на тему: “Що таке людина і в чому полягає сенс її життя”.

- “Я знаю лише, що я нічого не знаю”.
- “Пізнай себе”.
- “Міста ми маємо прикрашати пам'ятниками, а душі – доброчесністю”.

➤ “Скільки живу – навчаюсь”.

Завдання 2. Прокоментуйте вислів Платона, підтвердіть, або спростуйте його: “Нещастя людства припиняться не раніше, ніж володарі будуть філософствувати або філософи володарювати, тобто не раніше, ніж з’єднаються в одних руках філософія і політична влада”. (Платон. “Держава”).

Завдання 3. Аристотель наголошуючи на тому, що “інші науки корисні, але філософія – наука божественна”, ставить запитання: чому?

✓ Подумайте і разом з античним філософом дайте відповідь: чому?

Завдання 4. Сутнісні витоки християнства багатьма дослідниками пов’язуються з еліністичним культурним простором. Так, християнське вчення про Бога як абсолютне Добро, про сутність людини, про смерть і потойбічне життя, вчення про земне й небесне за своїм змістом та ідейним спрямуванням зорієнтоване здебільшого в бік античної філософської традиції. Зокрема, св. Августин твердив про містичне “прозріння” давніх еллінів, як “тих, що бачили” істину, але “не знали шлях до неї”.

✓ На основі філософських ідей Платона доведіть або спростуйте це твердження.

✓ В чому полягають суттєві відмінності між християнським вченням і платонізмом?

Завдання 5. Прочитавши і вивчивши напам’ять фрагмент вірша Олександра Зайвого (1935-1999), розкрийте його зміст.

Цикута (фрагмент)

У камері, але без стражів,
де м’якнуть голови безстрашні,
у камери, з вікном без ґрат,
цикути чашу кип’ячену
ждав, як безсмертну наречену,
а не як смерть свою Сократ.
До нього в камеру пророки
щодня ходили на уроки.
– Хвала Сократу! Чим живеш?.. –
по праву світоча на світі.
Старий Сократ не був самотнім
в житті своєму, в смерті – теж.
– О наш учителю, Сократе! –
благали учні бородаті –

втечи в блукаючи вогні!
А він сміявся: – То від страти
нехай тікають сонцекради,
а я – Сократ. Моє – мені...
– Втечи, моргала, як жаринка,
зоря через вікно без ґрат.
Та хто тікатиме від смерті
при усвідомленні безсмерті,
при йменні зорянім – СОКРАТ?
На то, хто злодій, хто не злодій, –
є ще духовний суд народів,
і є верховний суд віків.
Сократом випита цикута,
якщо подумати, – не отрута.
Цикута – це напій богів.

Завдання 6. “Знання – говорив Геракліт – не навчає нас мудрості, інакше навчило б і Гесіода, і Піфагора, а також Ксенофонта і Гекатея”.

- ✓ Чому тільки знання не робить нас мудрими?
- ✓ Аргументуйте відповідь.

ТЕМА: ЗАХІДНОЄВРОПЕЙСЬКА ФІЛОСОФІЯ СЕРЕДНЬОВІЧЧЯ

Завдання 1. На основі запропонованих суджень філософів дайте відповідь на такі запитання:

- ✓ Хто із них є представником номіналізму, а хто реалізму?
- ✓ Які суттєві відмінності між цими напрямками середньовічної філософії?

«Наш інтелект через інтелектуальний образ людини пізнає деяким чином нескінченну безліч людей, але не в тих відмінностях, які вони мають між собою, а лише в об'єднуючому їх родовому єстві» (Ф. Аквінський).

«Універсальне не є якою-небудь реальною річчю, що володіє предметним буттям в душі або поза душею. Воно володіє лише (безпредметним) буттям в душі, є прикладом фікції і володіє тим же родом (фіктивного) буття відносно предметної сфери. Фікції позбавлені природного буття в душі, бо інакше вони були б реальними речами, і отже, довелося б оголосити химеру і кентавра дійсно існуючими предметами. Фікції суть сутності, що мають (безпредметне) буття. Аналогічним чином судження, силізими і тому подібне, про що трактує логіка, позбавлені природного буття і володіють лише (безпредметним) буттям, так що їх буття полягає в тому, що воно є предметом пізнання» (У. Оккам).

«Філософи, стверджуючи, що універсалії існують в думці, а не в предметах зовнішнього світу, зовсім не хочуть цим сказати, що універсалії взагалі не існують в предметах зовнішнього світу» (Аверроїс).

Завдання 2. Проблема свободи волі як основи людини – одна з центральних у вченні Августина. На основі ідей Аврелія Августина дайте відповідь на такі запитання:

- ✓ Чи дійсно людина вільно усвідомлює свій вибір, чи має вона свободу волі?
- ✓ Воля це благо чи зло?
- ✓ Для чого дана людині свобода волі?

ТЕМА: ФІЛОСОФІЯ ДОБИ ВІДРОДЖЕННЯ

Завдання 1. Прочитайте вірш Феофана Прокоповича і розкрийте його зміст.

Про папський вирок Галілеєві

Чом ти ганьбиш безсоромно ім'я Галілеєве, папо?

Чим він тобі завинив, старче, тиране, скажи?

Може, злочинний, хотів він одняти у тебе престол твій,

Чи, що тим гірш, намовляв віри у бога не йнять?
 Ні, до святих володінь йому діла немає так само,
 Як і до Стіксових вод і до античних богів.
 Справжня у нього земля, а твоя від початку фальшива;
 Бог його зорі створив, ваші ж – лукавого плід,
 Застерігати невпинно велить твій обов'язок, кажеш,
 Щоб голосні імена люд не дурили простий?!
 Варвара гідний закон твій про світобудову, гаркавцю,
 А Галілеїв вогонь – нищить безжально його.
 ...Про гострозорість так само не легко тобі міркувати –
 Кріт бо не може уздріть те, що побачила рис.

Завдання 2. Заповніть таблицю:

1. Гуманісти епохи Відродження та їх погляди

Мислитель	Основні твори	Гуманістичні ідеї та життєві принципи

Завдання 3. 4 листопада 2000 р. англійського гуманіста сера Томаса Мора було оголошено покровителем-захисником та зразком для всіх правителів і політиків. Це означає адресовану до сучасних політиків вимогу — у своїх помислах та діяннях наслідувати приклад цього великого гуманіста.

✓ Що слугувало підставою для такого рішення?

Завдання 4. «Похвала Глупоти» була написана Е. Роттердамським, згідно його слів, під час переїзду з Італії до Франції в 1509 році. Декількома роками раніше голландський художник Ієронім Босх пише свою знамениту картину «Корабель дураків» (1495–1500). Центральна тема «Корабля дураків» проходить через всю творчість художника. Це висміювання та засудження вад людського суспільства, глупоти і зла, які панують у світі.

✓ Змалюйте образ «корабля» і його пасажирів (монах і монахиня, шут на щоглі та інш.). Які символи зображені на картині?

✓ Куди, на Вашу думку, прямує цей корабель і що хотів сказати автор?

ТЕМА : ФІЛОСОФІЯ НОВОГО ЧАСУ ТА ДОБИ ПРОСВІТНИЦТВА

Завдання 1. К. А. Гельвецій порівнював процес пізнання з судом, де п'ять органів чуття це п'ять свідків, які лише і можуть дати істину. Проте, його опоненти, заперечуючи, заявили, що Гельвецій забув суддю.

- ✓ Що мали на увазі опоненти Гельвеція, говорячи про суддю?
- ✓ Як можна охарактеризувати гносеологічну позицію філософа?
- ✓ В чому її обмеженість?
- ✓ Що, на Вашу думку, представляє процес пізнання в повному об'ємі?

Завдання 2. «Людина – машина», – стверджував в однойменному творі Ламетрі, а Дідро вважав, що різниця між людиною та статуєю, мармуром і пилом дуже незначна. Між людиною і природою немає якісної відмінності, і вона не менш механічна ніж розум. Він писав: «Аби стати щасливою людиною, потрібно мати хороший шлунок, зле серце і зовсім не мати совісті».

- ✓ Які світоглядні установки відносно людини тут представлені?
- ✓ Що загального між машиною і людиною? Що їх відрізняє?
- ✓ Чи правильно вищою цінністю людини вважати його інтелект, розум?
- ✓ Чи заперечували представники Просвітництва реальність самого змісту свободи як філософської проблеми?
- ✓ Аргументуйте відповідь.

Завдання 3. Прочитайте вірш Дани Рудик і розкрийте його зміст.

Спіноза

Відкинутий громадою дивак,
самітник у свої
неповні віку чверть,
у вічнім пошуку
загубленої правди...
Барух чи Бенедикт –
чи бачить хто різницю?
Чи бачив хто і чув,
як роздирався-верещав кагал:
“Відступник! Єретик!
Проклятий д’Еспіноза!”
Й плював рабин
з огидою під ноги,
і, спішно надірвавши поли,
зрікалась перелякана рідня...
“Анафема...” –
шипіли ортодокси.

“Із Амстердаму геть!
На вигнання!”
Точив легені згодом
скляний пил в тісній майстерні
на гаазькім передмісті.
Та в фокусі шліфованої лінзи
зболілі очі зріли Бога.
Не плакав, не сміявся.
Розумів.
Хай навіть інший
вчений муж посів
високу кафедру у Гайдельберзі,
однак просвітленому серцю
милішими були
сирітський хліб
за Істину взамін
і кімнатчина вбога.

Природа, Бог,
Субстанція, Людина.
І Розум понад все...
Природа,
що не зносить пустоти...
Людина вільна
думкою і словом,
у радостях і смутках,
в бажанні знати,
бачити й рости...

І споглядав Господь
у неспокійну душу,
що в хворобливій тілі
незвично так цвіла.
Й над головою
пролітали серафими...
А смерть,
яка прийшла так швидко,
pro forma тільки і була.

Завдання 4. Від народження мозок людини являє собою, за Локком, «*Tabula rasa*» - чисту дошку, тобто в ньому немає нічого, окрім простої здатності бути органом пізнання і мислення. Якщо уважно спостерігати за новонародженими, вказує він, то будемо мати мало підстав для того, щоб уважати, що вони принесли з собою якісь ідеї. Адже «за винятком, можливо, неясних ідей голоду, спраги, тепла і деяких болів, які вони відчували у череві матері, у них немає жодних виявів яких-небудь певних ідей, і особливо ідей, що відповідають словам, якими позначені ті загальні положення, що сприймаються як вроджені принципи».

- ✓ Охарактеризуйте відношення Локка до проблеми «вроджених ідей».
- ✓ Чи є виправданим заперечення позиції Локка з боку Лейбніца: «Ця чиста дошка, про яку стільки говорять, представляє, по-моєму, лише фікцію, яка не існує зовсім у природі і яка має недосконалі поняття філософів»?
- ✓ Аргументуйте Вашу відповідь.

ТЕМА: НІМЕЦЬКА КЛАСИЧНА ФІЛОСОФІЯ

Завдання 1. І. Канту належить одне із трактувань категоричного імперативу: «Дій лише за тією нормою, яку хочеш бачити універсальним імперативом — нормою для всіх людей і також для тебе... Дій так, щоби завжди ставитися до людей і до себе також — як до мети і ніколи — лише як до засобу».

- ✓ Що таке категоричний імператив І. Канта?
- ✓ Чи у всіх суспільствах він може бути виконаний?
- ✓ Чи актуальна ця проблема сьогодні?
- ✓ Яке Ваше відношення до категоричного імперативу І. Канта?

Завдання 2. Порівняйте гносеологічні позиції двох авторів:

- а). «*Критики чистого розуму*», де стверджується, що пізнавальні здібності розуму обмежені: розум не може пізнати всього внаслідок того, що він постійно натрапляє на протиріччя.
- б). «*Основних положень філософії майбутнього*», де відстоюється протилежна

точка зору: пізнавальні можливості розуму безмежні. “Те, що не пізнаємо ми, пізнають наші нащадки”.

- ✓ Кому належать ці праці та ідеї?
- ✓ Розкрийте їх гносеологічний зміст.
- ✓ Як аргументує свою позицію автор “Критики чистого розуму”?
- ✓ Яке Ваше відношення до запропонованих точок зору?

Завдання 3. «Коли філософія зі своїми абстракціями малює сивину життя у сірих тонах, свіжість і життєвість молодих років вже пройшли, сова Мінерви починає свій політ у всесвітньо-історичних сутінках».

- ✓ Поясніть думку Г. Гегеля.

Завдання 4. «Брунька зникає, коли розпускається квітка, і можна було б сказати, що вона спростовується квіткою; так само при появі плоду квітка визнається хибним наявним буттям рослини, а як його істина замість квітки виступає плід. Ці форми не лише розрізняються між собою, але і витісняють один одного як несумісні. Проте їх плинна природа робить їх в той же час моментами органічної єдності, в якій вони не лише не протирічать один одному, але і необхідні один одному. І лише ця однакова необхідність і складає життя цілого».

- ✓ Прокоментуйте цей вислів Гегеля. Про що в ньому йде мова?

ТЕМА: ЗАХІДНОЄВРОПЕЙСЬКА ФІЛОСОФІЯ XIX СТ.

Завдання 1. Кому з філософів – С. К'єркегору, Ф.Ніцше, А.Шопенгауеру, О.Конту – належить висловлювання? Розкрийте його зміст і головну ідею філософського вчення автора.

«Вона (людина) зовсім не вінець творіння, будь-яка істота поруч з нею знаходиться на рівній сходинці досконалості...Стверджуючи це, ми стверджуємо ще більше: якщо розглядати людину відносно, то вона є самою невдалою, хворобливою твариною, яка ухилилася від своїх інстинктів самим небезбечним чином...»

Завдання 2. «Спосіб виробництва матеріальних благ обумовлює соціальний, політичний і духовний процеси життя взагалі. Суспільне буття визначає суспільну свідомість».

- ✓ Назвіть автора цієї точки зору.
- ✓ Як він вирішує основне питання філософії?
- ✓ Який напрям в розумінні суспільства тут представлений?

Завдання 3. С. К'єркегор писав: «В чому взагалі полягає сенс життя? Людей, власне, можна поділити на два класи: один повинен працювати, щоб

підтримати життя, інший не потребує цього. Але ж не в роботі людей першого класу сенс життя! Якщо припустити це, утвориться колосальне протиріччя: постійне добування умов стане відповіддю на питання про значення того, що цим зумовлюється! Життя другого класу також не має ніякого іншого сенсу, крім споживання готових умов. Сказати ж, що сенс життя у смерті – знову, здається, протиріччя...»

- ✓ Подумайте і Ви над цією проблемою і підготуйте есе на тему: «Сенс життя людини».

ТЕМА: ОСНОВНІ СПРЯМУВАННЯ РОЗВИТКУ ЗАРУБІЖНОЇ ФІЛОСОФІЇ У ХХ СТОЛІТТІ

Завдання 1. Заповніть таблицю.

Мислитель	Основні твори	Основні ідеї та життєві принципи

Завдання 2. Як називається суспільство, в якому згідно Деніела Белла можна встановити п'ять вимірів або компонентів:

1. Економічна ділянка: перехід від товаровиробляючої до обслуговуючої економіки;
2. Поділ населення за родом занять: перевага професійно-технічного класу;
3. Осьовий принцип: провідна суспільна роль теоретичного знання як джерела нововведень і політичних формулювань;
4. Орієнтація на майбутнє: контроль технології і технологічної оцінки;
5. Ухвалення рішень: створення нової “інтелектуальної технології”.

- ✓ Назвіть основні протиріччя такого суспільства

Завдання 3. О.Больнов писав: «Як самостійна дисципліна вона цілком належить нашому століттю. Її народження можна встановити з точністю до року. Це – ____ рік, коли було оприлюднено у вигляді книги доповідь Швелера, роком раніше виголошену в «Школі мудрості» графа Кейзерлінга в Дармштадті під назвою «_____»... Того самого ____ року з'явилася також значно більша за обсягом книга Плесснера «_____» з пояснювальним підзаголовком «_____» ».

- ✓ Вставте пропущені слова;
- ✓ Про який напрямок зарубіжної філософії ХХ ст. пише О.Больнов;
- ✓ Розкрийте основні ідеї Отто Фрідріха Больнова в контексті цього напрямку.

Завдання 4. М. Хайдеггер у праці «Мій шлях у феноменологію» згадує: «Гуссерль прийшов на кафедру у Фрайбурзі 1916 році, замінивши Генріха Ріккєрта, який отримав кафедру Віндельбанда в Гейдельберзі. Викладання Гуссерля проходило у формі поступового, крок за кроком, тренування феноменологічного «бачення», яке вимагало, одночасно, відмову від застосування філософських знань без їх перевірки, а також відмову застосовувати в розмові авторитет великих філософів».

- ✓ Хто із названих філософів був засновником феноменології?
- ✓ Назвіть основні поняття феноменологічної філософії.
- ✓ Охарактеризуйте особливості феноменологічного мислення як культивування свідомості свідомістю.

ТЕМА: УКРАЇНСЬКА ФІЛОСОФСЬКА ДУМКА: ІСТОРІЯ ТА СУЧАСНІСТЬ

Завдання 1. Проаналізуйте байки Г. Сковороди і підготуйте есе про сутність людини і сенс людського життя.

Байка 3. Жайворонки

Ще в давни часи, коли черепахи в орлів літати вчилися, молодий Жайворонок сидів недалеко від того місця, де одна зі згаданих черепах, за розповіддю мудрого Езопа, своє літання щасливо з великим шумом та грюком скінчила на камені. Жайворонок злякався і, тремтячи всім тілом, дістався до свого батька.

— Батечку! Біля тій гори, мабуть, сів орел, про якого ти мені розповідав колись, що то найстрашніша й найсильніша з усіх птиця...

— А чому тобі так здалося, синку? — спитав старий.

— Батечку! Коли він сідав, я такої швидкості, шуму і грому ніколи ще не бачив.

— Коханий мій синку, — сказав старий. — Ти маєш молоденький розумець. Знай, друже мій, і завжди співай отаку пісеньку:

Не той орел, що високо літає,

А той, що легко сідає...

Байка 6. Годинникові колеса

Колесо годинникової машини спитало у Другого:

— Скажи мені, а чого ти гойдаєшся не так, як ми, а в інший бік?

— Мене, — відповіло Друге, — так зробив мій майстер, і цим я не лише не заважаю, але ще й допомагаю, аби годинник мав єдиний шлях по сонячному колу.

Байка 10. Дві курки

Випало якось Дикій Курці залетіти до Домашньої.

— І як це ти, сестро, живеш у лісах? — спитала Домашня.

— А точнісінько так, як інші лісові птахи, — відповіла Дика. — Годує мене той самий Бог, що й диких голубів.

— Вони ж літати добре можуть, — проказала господиня.

— Це так, — згодилася Дика, — однак і я можу літати й цілком задоволена крильми, які мені дано від Бога...

— Ось у те я, сестрице, не можу повірити, — сказала Домосида, — бо я ледве-ледве можу перелетіти он до того сарая.

— Не перечу, — каже Дика, — але дозвольте, голубонько моя, згадати, що ви з мальства, як тільки народились, зволите на подвір'ї гній гребти, а я щодень мусила досвідом поповнювати своє літання.

Байка 26. Щука і Рак

Щука, винюхавши солодку поживу, жадібно її проковтнула. Та раптом відчула, що в ласощі заховано гачка, який уже застряг у її нутрі. Рак це здаля побачив і на ранок, стрівши Щуку, запитав:

— Чого це ви, пані, сумні? Де поділася ваша бадьорість?

— Не відаю, брате, щось вельми сумно. Гадаю для веселощів попливти з Кременчука в Дунай. Набридло вже мені Дніпро.

— А я знаю джерело вашого суму, — відказав Рак. — Ви ковтнули гачка. Відтепер вам не допоможе ані швидкий Дунай, ні плодоносний Ніл, ні веселовидний Меандр, ні золоті крильця.

ТЕМА: ПРОБЛЕМА БУТТЯ У ФІЛОСОФІЇ

Завдання 1. М.Хайдеггер критикував Парменіда й подальшу традицію за тезу: «Мислити і бути — одне й те саме».

- ✓ Розкрийте вчення Парменіда про буття.
- ✓ Чи можна погодитися з думкою Хайдеггера. Аргументуйте відповідь.

Завдання 2. «Витвір зодчества, грецький храм, нічого не відображає. Він просто стоїть у долині, поритий ярами й ущелинами. Він вміщує в собі образ бога і, замикаючи його у своїй зачиненості, допускає, щоб обличчя бога через відкриту колонаду виступало у священну округу храму. З допомогою храму бог перебуває у храмі. Творіння храму складає й збирає навколо себе єдність шляхів та зв'язків, на яких і в яких народження і смерть, прокляття і благословення, перемога й поразка, стійкість і падіння створюють образ долі для людського племені» (М.Хайдеггер).

- ✓ Розкрийте онтологічний зміст мистецтва.
- ✓ Чи правомірно стверджувати, що храм є буттям матеріальним?

Завдання 3. Прочитайте вірш Віти Гали і напишіть есе на тему «Буття».

Буття

Падав вечір у срібні калюжі,
Обминаючи ліхтарі.
Зависав у трояндових голках
Павутиною снів.
Піддавався на зваби і блиск
І годинами біг в нікуди,
в далечінь від байдужих, чужих.
Від очей... Чи забудеш?
Падав вечір на зломі думок
Насолода, чи біль?
Вибирати негайно, незнаючи сну,
Несвідоме свідомо вбити

Перекреслити всі невідомі
Зцілитись.
Негаючи часу – творити себе
Знов і знов, гартуючи волю,
Вартові щоб не спали.
Гудіння вогню, наче спів
Ніби ода Незламному духу,
Нескінченній роботі,
Довжиною в життя.
...Падав вечір цілунком на згадку
У тремтячі долоні тепла,
У спокій. Заварював чай...
Як нормальна людина.

Завдання 4. Розкрийте символічні значення першоелементів буття (води, вогню, землі, повітря) в українських казкових текстах.

Завдання 5. Згідно буддизму «... воно єдине у світі є не знищуваним ...: воно є деякою органічною цілісністю, що віддзеркалює й разом вбирає в себе всі наявні та можливі смисли. Тому воно здійснюється і як Сансара - безперервний і нескінченний потік перетворень, і як Нірвана - абсолютне осердя поглинання й занурення смислів в одвічне заспокоєння».

- ✓ Розкрийте співвідношення буття і небуття.
- ✓ Що оголошується світотворчим началом ?

ТЕМА: ПОХОДЖЕННЯ І СУТНІСТЬ СВІДОМОСТІ

Завдання 1. «Таким чином, – стверджував М.Хайдеггер, – існують два види мислення, кожен з яких у свій спосіб правомірний і необхідний, а саме: розрахункове мислення та роздуми».

- ✓ Опрацювавши доповідь М.Хайдеггера «Буття в околі речей» розкрийте зміст цих видів мислення.
- ✓ Розкрийте головну ідею твору. Що ж, власне, відбувається у наш час? Чим він характерний?

Завдання 2. «Все, що я знаю, але про що не думаю в даний момент; все, що я

колись усвідомлював, але тепер забув; все, що було сприйнято моїми органами чуттів, але лишилося без уваги з боку моєї свідомості; все прийдешнє, що дозріває в мені і лише згодом усвідомлюється, – все це становить зміст
» (К.Юнг).

- ✓ Вставте пропущене слово і розкрийте основні ідеї теорії автора цього судження.

Завдання 3. «Якщо абсолютне є ідеальним, – писав С.Трубецькой, – воно володіє і свідомістю; а значить є і вселенською свідомістю. Але тоді суб'єктивна свідомість людини перестає бути чимось автономним і самодостатнім: тому що абсолютна свідомість є такою, яка обґрунтовує, організовує і нормує будь-яку умовну, обмежену свідомість, збираючи і об'єднуючи загальними зв'язками всі окремі розуми».

- ✓ Розкрийте вчення С.Трубецького про сутність і природу свідомості.

Завдання 4. Через свою нав'язливість реклама викликає не тільки обурення пересічних громадян і служить джерелом натхнення вітчизняних гумористів, але й заслуговує на детальний науковий аналіз як розповсюджений спосіб інформаційного впливу. Ефект реклами виявляється не лише у популяризації певних товарів та послуг. Вона цілеспрямовано формує субкультуру суспільства споживачів.

- ✓ Дослідіть зміст рекламних текстів і виокремте методи впливу на покупців.

Завдання 5. Заповніть таблицю.

Основні підходи пояснення сутності і походження свідомості	Представники	Основні ідеї
--	--------------	--------------

ТЕМА: ТЕОРІЯ ПІЗНАННЯ

Завдання 1. «У великому й у малому світі речовинний вид дає знати про сховані під ним форми чи вічні образи».

«Не впади в рів безумства, начебто в світі нічого нема, окрім видимостей, і начебто ім'я це (Бог) порожнє».

- ✓ Розкрийте гносеологічні погляди Г.Сковороди.

Завдання 2. Навколо проблеми щастя й істини постійно обертається думка Сковороди: «Якщо Бог присутній у всьому, то і в людині теж. Але чому тоді його не всі пізнають?»; «Звідки походить зло?»; «Чи може душа згубитися?»; «Чи обмежена істина простором та часом?»; «Якщо істина є простою, то що тоді заважає її пізнанню?»; «Чи спроможний розум пізнати істину?»

- ✓ Спробуйте і Ви відповісти на одне із запитань у вигляді есе.

Завдання 3. «Наукові знання були в душі моєму, коли я не вивчав їх; але не було їх ще в моїй пам'яті... Хіба що вони вже були в моїй пам'яті, але такі далекі і сховані у таких потаємних глибинах, що коли б не лекції, які їх звідти видобули, то, мабуть, я б ніколи не міг і думати про них» (Августин).

- ✓ Розкрийте співвідношення віри і розуму в процесі пізнання.

Завдання 4. «Якщо емпіричні науки всі стоять в одній шерензі – метод індукції для них один, – то не можна вишикувати в одну лінію всі раціональні науки. Між ними є відмінність, яка визначається суттю предмета цих наук» – писав П.Юркевич.

- ✓ Які критерії поділу наук виокремлює автор?
- ✓ Які існують погляди на світ і відповідно до цього три роди наук?

Завдання 5. На основі теорії Ф. Бекона про три основні шляхи пізнання: «шлях павука», «шлях мурахи», «шлях бджоли» розкрийте закономірності пізнавального процесу.

Завдання 6. Заповніть таблицю:

Гносеологічні ідеї та концепції сучасної зарубіжної філософії

Напрямки	Представники напрямків і шкіл	Гносеологічні ідеї та концепції
Постпозитивізм	?	?
?	Р.Карнап,Л.Вітгенштейн, В. Куайна, Дж. Остін, Б.Рассел та ін.	?
?	?	Об'єктивність, метод, науковість не мають значення і не є метою пізнавального процесу. А сам пізнавальний процес неможливий без суб'єкта з його бажаннями, уявою та іншими особистісними якостями, без яких, відповідно, неможливе і пізнання.
Герменевтика	?	?

ТЕМА: ПРОБЛЕМА ЛЮДИНИ У ФІЛОСОФІЇ

Завдання 1. Заповніть таблиці.

Проблема людини в античній, середньовічній та ренесансній філософії

Філософія	Філософ (за Вашим вибором)	Сутнісні характеристики людини	Ідеал особистості
Антична			
Середньовічна			
Відродження			

Образ людини в християнстві (іконопис) і мистецтві Відродження (живопис Леонардо да Вінчі, Мікеланджело та інших)

Епоха	Основні риси, ідеали, відношення до тіла і духу	Призначення і сенс життя людини
Середньовіччя		
Відродження		

Завдання 2. “Людина – машина”, – стверджував в однойменному творі Ламетрі, а Дідро вважав, що різниця між людиною та статуєю, мармуром і пилом дуже незначна. Між людиною і природою немає якісної відмінності, і вона не менш механічна ніж розум. Він писав: “Аби стати щасливою людиною, потрібно мати хороший шлунок, зле серце і зовсім не мати совісті”.

- ✓ Які світоглядні установки відносно людини тут представлені?
- ✓ Що загального між машиною і людиною? Що їх відрізняє?
- ✓ Чи правильно вищою цінністю людини вважати його інтелект, розум?
- ✓ Чи заперечували представники Просвітництва реальність самого змісту свободи як філософської проблеми? Аргументуйте відповідь.

Завдання 3. Одного разу учень запитав у свого вчителя: “Вчителю, оточуючий світ приносить людині благо чи нещастя?” “Давай я краще розповім тобі історію” – сказав той...

- ✓ Уважно прочитайте історію, яку запропонував вчитель, подумайте над її смислом і дайте відповідь учневі.

“Дуже давно жив шах, і вирішив він побудувати замок, в якому було б багато чудес. І зробив він у ньому зал, в якому усі стіни, підлога і стеля були обклеєні дзеркалами. А стіни були вибудовані таким чином, що якщо хто-небудь вголос скаже “хто тут?”, то зразу почує у відповідь “хто тут?”, “хто

тут?”...

Одного разу до залу забігла собака і в подиві застигла посередині – ціла зграя собак оточила її зі всіх сторін, зверху і знизу. Собака, про всяк випадок, вишкірила зуби; і всі відображення відповіли їй тим самим. Перелякавшись не на жарт, собака відчайдушно загавкала і відлуння заповнило кімнату. Собака кидалася на всі боки, кусаючи повітря, і її відображення також металось навколо, клацаючи зубами.

Ранком слуги знайшли нещасну собаку мертвою в оточенні мільйонів відображень мертвих собак. В залі не було нікого, хто міг би причинити їй хоч яку не будь шкоду. Собака здохла, б'ючись із своїми власними відбиттями”.

Завдання 3. Індивідуалізм є явище складне і яке не можна так просто оцінити.

✓ Розкрийте позитивні і негативні сторони індивідуалізму.

Завдання 4. Поясніть думку М. Бердяєва: «Людина разом повинна бути духовно інтровертованою, інтеріоризованою й екстравертованою, у своїй творчій активності, йдучи назустріч світу і людям».

Завдання 5. Прочитайте монолог Гамлета і підготуйте есе на одну із тем: «Бути людиною — це зусилля», «Навіщо я живу»

Чи бути, чи не бути — ось питання.
Що благородніше? Коритись долі
І біль від гострих стріл її терпіти,
А чи, зітнувшись в греці з морем лиха,
Покласти край йому! Заснути, вмерти
І все. І знати: вічний сон врятує,
Із серця вийме біль, позбавить плоті,
А заразом страждань. Чи не жаданий
Для нас такий кінець? Заснути, вмерти.

І спати. Може й снити? Ось в чім клопіт;
Які нам сни присняться після смерті,
Коли позбудемось земних суєт?
Ось в чім вагань причина. Через це
Живуть напасті наші стільки літ.

Бо хто б терпів бичі й наруги часу,
Гніт можновладця, гордія зневаги,
Відштовхнуту любов, несправедливість,
Властей сваволю, тяганину суду,
З чесноти скромної безчесний глум, —
Коли б він простим лезом міг собі
Здобути вічний спокій? Хто стогнав би
Під тягарем життя і піт свій лив,
Коли б не страх попасти після смерті
В той край незнаний, звідки ще ніхто
Не повертався? Страх цей нас безволить,

І в звичних бідах ми волієм жити,
Ніж линути до невідомих нам.
Так розум полохливими нас робить,
Яскраві барви нашої відваги
Від роздумів втрачають колір свій,
А наміри високі, ледь зродившись,
Вмирають, ще не втілившись у дію.

Завдання 6. Хто на Вашу думку правий і чому? Дайте розгорнуту відповідь.

М.Монтень: «Кінцева точка нашого життєвого шляху — це смерть, кінець наших прагнень, і якщо вона викликає в нас страх, то чи можна зробити хоча б єдиний крок, не трясучись як в лихоманці? Ліки, які застосовують неосвічені люди — зовсім не думати про неї. Але яка тваринна глупота потрібна для того, щоб бути такими сліпими! Тільки таким і загнздувати віслюка з хвоста... і не має нічого дивного, що такі люди часто попадають в пастку». (Опыты. Гл. XX).

Б.Спіноза: « Людина свободна ні про що так мало не думає, як про смерть, і її мудрість полягає в роздумах не про смерть, а про життя». (Етика)

ТЕМА: ФІЛОСОФІЯ КУЛЬТУРИ

Завдання 1. На думку українського дослідника Ю. Павленка «... у Західному світі все популярнішою стає концепція перевтілення, поширюється відчуття органічної єдності особи і довкілля за рахунок їх причетності до глибинних першооснов трансцендентного буття. Паралельно з тим Схід тою чи іншою мірою сприймає персоналістичні цінності, найвиразніше висвітлені у християнській духовній традиції» .

- ✓ Яка із особливостей сучасного етапу культурної глобалізації відображена в наведеному судженні?
- ✓ Чи можна в найближчому майбутньому очікувати появи глобальної суперкультури?

ТЕМА: СОЦІАЛЬНА ФІЛОСОФІЯ

Завдання 1. П.Сорокін, вивчаючи вплив війн, голоду, епідемій, революцій на поведінку людей, вивів закон “моральної та релігійної поляризації”. Згідно цього закону, люди реагують на лихоліття в залежності від типу особистості: або зростанням творчих зусиль, стаючи більш релігійними, альтруїстичними, або самогубством, психічними розладами, цинічним сприйняттям оточуючого світу. Також, згідно цього закону, всі великі релігійні і моральні системи виникали і укріплювалися в катастрофічні для суспільства епохи.

- ✓ Прокоментуйте зміст цього закону з позицій сучасного суспільства.
- ✓ Чи знаходить він підтвердження сьогодні?

Завдання 2. Якщо Ви вважаєте, що бюрократія має національну специфіку, вкажіть, що найбільш характерно для дій українських чиновників:

- а) необов’язковість у виконанні обіцянок;
- б) прагнення до постійного перевищення своїх повноважень;
- в) грубість;
- г) відчуття себе начальником по відношенню до клієнтів;
- д) маніпулювання людьми та інформацією заради власної користі;
- е) підміна службових відносин міжособистісними;
- є) інше (напишіть) _____

Завдання 3. Е. Хемінгуей, Е.Ремарк у своїх романах значну увагу звертали на проблеми “втраченого покоління”. Мова йде про чоловіків, які, повернувшись з першої світової війни, так і не змогли знайти себе в житті. Німецький соціолог Г. Шельскі свою книгу про молодь п’ятидесятих років ХХ ст. назвав

“Скептичне покоління”.

✓ З якою, із наведених нижче оцінок сучасного молодого покоління Ви можете погодитися? Подумайте і запропонуйте свої варіанти визначення:

- а) прагматичне покоління;
- б) розчароване покоління;
- в) скептичне покоління;
- г) покоління надій;
- д) агресивне покоління;
- е) цинічне покоління;
- є) покоління романтиків;
- і) втрачене покоління;
- ї) інше (напишіть) _____

✓ Чи доцільно, на Ваш погляд, говорити про покоління в цілому, тим більше характеризуючи його одним терміном?

Завдання 4. Прочитайте визначення “наркоманія”, які взяті із медичної енциклопедії і словника соціально–психологічних термінів.

“Наркоманія – різко виражений хворобливий потяг до наркотичних речовин, які діють переважно на нервову систему і викликають хибне відчуття благополуччя, стан вираженого сп’яніння, наркотичного сну, гострого отруєння.

“Наркоманія – втеча особистості від реального соціального життя у світ уявних переживань, ілюзорна компенсація самоствердження і самореалізації...”

✓ Запропонуйте визначення наркоманії для словника соціальної філософії.

ТЕСТОВІ ЗАВДАННЯ ДЛЯ ПОТОЧНОГО КОНТРОЛЮ ЗНАНЬ СТУДЕНТІВ

ТЕМА: ФІЛОСОФІЯ, ЇЇ РОЛЬ У ЖИТТІ ЛЮДИНИ ТА СУСПІЛЬСТВА

1. Знайдіть відповідність між: (2 б.)

Розділ філософії

Основні категорії

- а. Онтологія;
- б. Гносеологія;
- в. Аксіологія;
- г. Філософська антропологія.

- 1. Людина;
- 2. Цінності;
- 3. Істина;
- 4. Буття.

2. Які із перерахованих типів світогляду потрібно розглядати в якості передумов виникнення філософії: (0,5 б.)

- а. Художній;
- б. Міфологічний;

- в. Релігійний;
- г. Науковий?

3. Закінчіть визначення: (2 б.)

«Релігія це таке світовідчуття і світорозуміння, в основі якого лежить _____».

4. Який із запропонованих методів, розглядає всі явища світу в розвитку: (1 б.)
- а. Герменевтика;
  - б. Софістика;
  - в. Діалектика;
  - г. Еклектика?

5. Розділ філософії, який вивчає пізнання, джерела і форми знання, методи і межі знання називається: (0,5 б.)

- а. Апологія;
- б. Аксиологія;
- в. Онтологія;
- г. Гносеологія?

ТЕМА: ФІЛОСОФІЯ СТАРОДАВНЬОГО СХОДУ

1. Згідно буддизму – людське життя є страждання (0,5 б.)

- а. Так;
- б. Ні.

2. Філософськими школами Стародавнього Китаю є: (0,5 б.)

- а. Моїзм.
- б. Чарвака-локаята.
- в. Санкх'я.
- г. Ін-Янь.

3. Виділіть неправильне судження: (2 б.)

- а. Міркування про два світових початки - темне (ін) і світле (ян), основні у «Книзі змін»;
- б. Виникнення та оформлення філософії як наукового знання в Стародавньому Китаї пов'язується з епохою правління династії Чжоу;
- в. Філософська доктрина буддизму стверджує, що життя людини повне страждань;
- г. Конфуціанська школа отримала в Європі назву легізму.

4. Яке вчення Стародавньої Індії тяжіло до матеріалізму: (1 б.)

- а. Чарвака-локаята;
- б. Санкх'я;

- в. Вайшешика;
- г. Ньяя?

5. Згідно з концепцією локайти метою буття є турбота про благополуччя існування людини, що зрештою дало про себе знати в гедонізмі. (0,5 б.)

- а. Так;
- б. Ні.

ТЕМА: АНТИЧНА ФІЛОСОФІЯ

1. Кому належать слова про те, що світ ідей – це особлива надчуттєва реальність, яка своєю повнотою і досконалістю перевищує світ речей: (0,5 б.)

- а. Аристотелю;
- б. Сократу;
- в. Платону;
- г. Епікуру?

2. Кому із античних філософів належить судження: “Сутність – ключ до сущого. Сутністю вважають субстрат, суть буття і те, що з них складається, а також – всезагальне” (1 б.)

- а. Сократ;
- б. Аристотель;
- в. Платон;
- г. Демокріт?

3. На думку якого античного філософа, світ потрібно розуміти як потік, що весь час тече: (0,5 б.)

- а. Піфагора;
- б. Фалеса;
- в. Геракліта;
- г. Анаксімена?

4. Назвіть основні школи пізньої античності (2 б.) _____

---

5. Про кого писав Аристотель в “Метафізиці”: “Із тих, хто першими почали займатися філософією, більшість вважали початком всіх речей матерію...Засновник такого роду філософії першопочатком вважав воду” (1 б.)

- а. Платон;
- б. Анаксімандр;
- в. Фалес;
- г. Анаксімен?

ТЕМА: ЗАХІДНОЄВРОПЕЙСЬКА ФІЛОСОФІЯ СЕРЕДНЬОВІЧЧЯ

1. Чи можна стверджувати, що Абеляр прагнув ототожнити поняття християнина і поняття філософа, тобто урівняти філософію і теологію ? (0,5 б.)

а. Так;

б. Ні.

2. Назвіть основоположника томізму, який був визнаний його першим доктором (ангельським доктором): (0,5 б.)

а. Августин;

б. Ф. Аквінський;

в. Д. Скот;

г. М. Кузанський.

3. Назвіть середньовічного мислителя, монаха–домініканця, представника середньовічної містики: (1б.)

а. Василій Великий;

б. Еккарт;

в. Августин;

г. Татіан.

4. Сформулюйте п'ять аргументів Юстина щодо переваг християнства над античною мудрістю: (3 б.)

---

5. Суперечка середньовічних філософів номіналістів та реалістів стосувалась проблеми: (0,5 б.)

а. Бути чи не бути;

б. Чи існує Бог;

в. Яка природа загальних понять;

г. Штучного інтелекту.

ТЕМА: ФІЛОСОФІЯ ДОБИ ВІДРОДЖЕННЯ

1. Назвіть основні періоди ренесансного філософствування: (2 б.)

---

2. Виділіть неправильні судження: (2 б.)

а. Одним із перших натурфілософів Відродження був Ф.Петрарка;

- б. Автором праці «Про венне незнання» був М.Монтень;
- в. Бруно вважав, що і сонце і планети є вічними;
- г. Антропоцентризм – характерна риса культури Відродження.

3. Антропоцентризм – це визнання Бога джерелом і основою всього сущого (0,5 б.)

- а. Так;
- б. Ні.

4. Хто із ренесансних філософів одним із перших відкинув аристотелівський якісний поділ світобудови на “підмісячний” і “надмісячний” світи, наголошуючи на однорідності Всесвіту: (1 б.)

- а. Леонардо да Вінчі;
- б. Піко делла Мірандола;
- в. Е.Роттердамський;
- г. М.Кузанський?

5. Як називається підхід, що проголошує людину, її свободу і гідність як вищу цінність: (0,5 б.)

- а. Егоїзм;
- б. Гуманізм;
- в. Природоцентризм;
- г. Реалізм?

6. Автором геліоцентричної системи був: (0,5 б.)

- а. М.Фічіно;
- б. Леонардо да Вінчі;
- в. Дж.Бруно;
- г. М.Копернік?

ТЕМА : ФІЛОСОФІЯ НОВОГО ЧАСУ ТА ДОБИ ПРОСВІТНИЦТВА

1. Знайдіть відповідність: (3 б.)

Автор

- а. Декарт;
- б. Локк;
- в. Бекон;
- г. Спіноза.

Його твір

- 1. “Досвід про людський розум”;
- 2. “Нова Атлантида”;
- 3. “Правило для керівництва розумом”;
- 4. “Етика”.

2. У витоків філософсько-політичного учення про “суспільний договір” стояв: (0,5 б.)

- а. Локк;
- б. Гоббс;
- в. Декарт;
- г. Спіноза.

3. Субстанція—монада Лейбніца від демокрітівської субстанції—атома відрізняється: (1 б.)

- а. Формою;
- б. Величиною;
- в. Гнучкістю;
- г. Наділеністю душею.

4. “Ідоли” (примари) театру: (2 б.)

- а) вкорінені в саму природу людини, а саме – в особливостях і обмеженості її розуму, в особливостях і недосконалості її органів відчуття;
- б) виникають завдяки індивідуальним особливостям людини, тим чи іншими специфічними соціальними умовами, які примушують спостерігати і бачити природу немов би зі своєї печери;
- в) нав’язуються формами спілкування і союзу між людьми. В сфері цих примар велику роль відіграє мова, залишки традиційних та застарілих понять, поговірок, крилатих фраз, гасел;
- г) засновані на сліпій вірі до слів авторитетів, до попередніх філософських, богословсько-схоластичних систем.

ТЕМА: НІМЕЦЬКА КЛАСИЧНА ФІЛОСОФІЯ

1. Знайдіть відповідність: (2 б.)

Філософ	Основне поняття його філософії
а. Гегель;	1. Суспільно-економічна формація;
б. Фіхте;	2. Людина;
в. Маркс;	3. «Я»;
г. Фейербах.	4. Абсолютна ідея.

2. Що таке «річ у собі» за Кантом: (1 б.)

- а. Річ якою вона є сприйнятою нами;
- б. Річ якою її сприймають інші;
- в. Річ якою вона є насправді і яку не можна пізнати;
- г. Річ якою ми б хотіли її бачити?

3. Виділіть неправильні судження: (2 б.)

- а. У своїх працях «Ідеї філософії природи» (1797), «Про світову душу» (1798), «Перший нарис системи філософії природи» (1799), Шеллінг спирається не

тільки на Канта, а й на вчення Лейбніца про монади.;

б. Логіка Гегеля є системою, логічна конструкція і зміст її розвиваються шляхом руху від абстрактного (буття) до конкретного (ідея).;

в. Людина, за Фейєрбахом, перебуває та існує в гармонійній єдності з власною сутністю, власними якостями («предикатами»), зовнішньою та внутрішньою природою.;

г. Приблизно в 1815р. І. Кант почав розробку «філософії міфології та одкровення», або «позитивної філософії».

4. Назвіть філософа, якому належить думка: «У своєму самозаглибленні дух занурюється в ніч свого самоусвідомлення, проте зберігає в собі своє зникле існування, і це скасоване існування – його попереднє, але знову народжене знанням – є новим існуванням, новим світом і новою постаттю духу»: (2 б.)

а. К.Маркс;

б. І.Кант;

в. Г.Гегель;

г. Й.Г.Фіхте;

д. Ф.Шеллінг.

5. Назвіть філософа, який сформулював моральний принцип: «Дій лише за тією нормою, яку хочеш бачити універсальним імперативом — нормою для всіх людей і також для тебе... Дій так, щоби завжди ставитися до людей і до себе також — як до мети і ніколи — лише як до засобу»: (2 б.)

а. Г.Сковорода;

б. І.Кант;

в. Г.Гегель;

г. Сократ;

д. Р.Декарт.

ТЕМА: ЗАХІДНОЄВРОПЕЙСЬКА ФІЛОСОФІЯ ХІХ СТ.

1. Центральне місце у філософському спадку С. К'єркегора займає вчення про три стадії людського існування. Назвіть ці стадії. (2 б.)

---

2. Знайдіть відповідність: (2 б.)

Автор

а. О.Конт;

б. А.Шопенгауер;

в. Ф.Ніцше;

г. С. К'єркегор.

Його твір

1. «Світ як воля і уявлення»;

2. «Афоризми естетика»;

3. «Дух позитивної філософії»;

4. «Так говорив Заратустра».

3. Три фази розвитку людства (теологічна, метафізична, позитивна) були сформульовані: (1 б.)

- а. К.Марксом;
- б. І.Кантом;
- в. К.Леві-Стросом;
- г. Ч.Пірсом;
- д. О.Контом?

4. Хто із мислителів був одним із засновників напряму, який набув назви «філософії життя»: (0,5 б.)

- а. М. Бакунін;
- б. Ф. Лассаль;
- в. Ф. Енгельс;
- г. Ф.Ніцше?

5. Хто із мислителів ХІХ століття уперше використав термін «екзистенція» для позначення таких особливостей людського буття, як неузасадненість та вихід за всі й всілякі межі: (0,5 б.)

- а. К.Маркс;
- б. А.Шопенгауер;
- в. Л.Бюхнер;
- г. Я. Молешот;
- д. С. К'єркегор?

6. У класичній філософії на перший план у людській психіці виходять чинники, які за своєю природою нерозумні або поза розумні; масштабами й силою дії вони перевершують розум. (0,5 б.)

- а. Так;
- б. Ні.

ТЕМА: ОСНОВНІ СПРЯМУВАННЯ РОЗВИТКУ ЗАРУБІЖНОЇ ФІЛОСОФІЇ У ХХ СТОЛІТТІ

1. Знайдіть відповідність: (3 б.)

Автор

- а. Ж. -П. Сартр;
- б. О.Шпенглер;
- в. М.Шеллер;
- г. Л. Вітгенштейн;
- д. А.Камю

Його твір

- 1. «Логіко-філософський трактат»;
- 2. «Положення людини в космосі»;
- 3. «Занепад Європи»;
- 4. «Буття і ніщо»;
- 5. «Чума».

2. В центрі якого з даних напрямків лежить поняття «особа»: (0,5 б.)

- а. персоналізм;
- б. структуралізм;
- в. деструктивізм;
- г. неопозитивізм?

3. Верифікація – процедура перевірки наукових знань на істинність, запропонована представниками: (1 б.)

- а. логічного позитивізму;
- б. неоплатонізму;
- в. деструктивізму;
- г. неотомізму?

4. Назвіть філософа, який вважав, що абсурд – ситуація людського існування, зумовлена впевненістю людини у тому, що «Бог помер», що не існує абсолютної системи визначення добра і зла, а тому всі вчинки людини стають відносними і втрачають будь-який сенс. (1 б.)

- а. О.Шпенглер;
- б. М.Шлік;
- в. Е.Жильсон;
- г. А.Камю.

5. Хто із філософів дійшов висновку, що вирішальна роль у людському відношенні до дійсності належить символічній діяльності, і тому людину потрібно назвати "Homo symbolicus" (людина символізуюча): (1 б.)

- а. Е.Кассіер;
- б. Е. Гуссерль;
- в. Ж. -П. Сартр;
- г. М. Хайдеггер?

6. У вченні якого мислителя основним поняттям є "несвідоме" як специфічний об'єкт глибокого психологічного і соціально-філософського дослідження: (0,5 б.)

- а. Д. Белла;
- б. П.Сорокіна;
- в. М.Бердяєва;
- г. З. Фрейда?

7. Виділіть неправильне судження: (2 б.)

- а. Представниками технократичного підходу були У. Ростоу, Д. Белл;
- б. А. Тойнбі розробив концепцію так званої «третьої хвилі»;
- в. Представником структуралізму був Ф. Бордель;
- г. У розумінні людини неотомісти також дотримуються вихідних тез Св. Томи.

ТЕМА: УКРАЇНСЬКА ФІЛОСОФСЬКА ДУМКА: ІСТОРІЯ ТА СУЧАСНІСТЬ

1. Які види пізнання істини були головними для києво-руських філософів: (0,5б.)

- а. «Благодатний»;
- б. «Приточний» ;
- в. Раціональний;
- г. Чуттєвий?

2. Кому із києво-руських філософів належить твір «Слово про закон і благодать»: (0,5 б.)

- а. Кирилу Туровському;
- б. Клименту Смолятичу;
- в. Іларіону;
- г. В.Мономаху?

3. Виділіть неправильне судження: (2 б.)

- а. П.Юркевич відкидав як філософію матеріалізму, так і філософію ідеалізму;
- б. П.Куліш стверджував, що існує дві мови: «мова серця» і штучна «мова розуму»;
- в. Для поширення та популяризації ідей німецької класичної філософії на українському ґрунті доклали значних зусиль С.Гогоцький, П.Лодій;
- г. На думку І.Франка кожна людина має віднайти свій власний («сродний») шлях, неповторний і унікальний спосіб життя в світі.

4. Кому з українських філософів належить філософсько-лінгвістична праця «Думка і мова»: (0,5 б.)

- а. О.Потебні;
- б. О.Новицькому;
- в. Ф.Прокоповичу;
- г. Я.Рубану?

5. Для кого із українських філософів ідеалом є «Горний Єрусалим» або горна республіка, де взаємини між людьми будуються на основі духовної природи, високої моралі, свободи і рівності: (0,5 б.)

- а. П.Юркевича;
- б. Г.Сковороди;
- в. Ф.Прокоповича;
- г. С.Гогоцького?

6. Виділіть неправильне судження: (2 б.)

- а. У розробленій Донцовим теорії інтегрального націоналізму червоною ниткою проходить ідея прагнення до влади, "жадоба панування";
- б. Г. Сковорода наголошував, що заклик "пізнай себе" означає пізнати Бога, а пізнаючи Бога, ми пізнаємо себе;
- в. Києворуська книжність, стала специфічним засобом передання (переведення) християнського змісту в тодішню свою світоглядну дійсність;
- г. Східна візантійська (платонівсько-християнська) традиція тлумачення мудрості не знайшла подальшого розвитку у філософському просторі Київської Русі.

ТЕМА: ПРОБЛЕМА БУТТЯ У ФІЛОСОФІЇ

1. У філософії якого періоду, людське буття оголошувалось суб'єктивним, залежним від свідомості і буття самої людини ("Я мислю, отже, я існую"): (0,5 б.):

- а. Античній;
- б. Відродження;
- в. середньовічній;
- г. Нового часу?

2. Простір виражає тривалість протікання процесів, послідовність зміни їхніх станів: (0,5 б.)

- а. Так;
- б. Ні;
- в. Ваш варіант відповіді.

3. Буття природного це (виділіть один правильний варіант): (1 б.)

- а. Система суспільних процесів, яка створюється різноманітними відносинами, які виникають між людьми у перебігу їхньої діяльності (на виробництві, у побуті, родині, державі тощо) і пов'язує індивідів та їхні розрізнені дії в єдине ціле;
- б. Сукупність штучних матеріальних умов існування суспільства, тобто речей і явищ, створених людиною в процесі перетворення "першої природи";
- в. Потік унікальних переживань, вражень, думок, переконань, ціннісних установок окремої людини.

4. Назвіть основні взаємопов'язані форми буття: (2 б.)

---

5. Акциденція – це: (1 б.)

- а. Неістотна, випадкова, змінна, минуша властивість предмета (явища);
- б. Істотна, невідповідна, незмінна, властивість предмета (явища);
- в. Концепція розроблена Беконом для пояснення суті субстанції;
- г. концепція розроблена Декартом для пояснення суті субстанції;
- д. Властивість предмету (явища), яка є важливою для існування даного предмету.

6. Кому із філософів – Гегелю, Марксу, Платону, Плотіну – найбільш притаманні такі визначення буття: (2 б.)

- а. Буття природи – це небуття, “інше”; істинне буття не має початку, воно завжди знаходиться у стані виникнення; пізнається за допомогою роздумів;
- б. Буття – об’єктивна матеріальна реальність, незалежна від свідомості людей;
- в. Буття є вічним саморозвитком абсолютної ідеї; поняття є істина буття;
- г. Буття – це Єдине, яке є все і ніщо; воно – потенція всіх речей, причина життя, найпрекрасніше і досконале.

ТЕМА: ПОХОДЖЕННЯ І СУТНІСТЬ СВІДОМОСТІ

1. Згідно якої концепції походження свідомості, в основі всіх світових процесів лежить два начала: матеріальне та духовне: (0,5 б.)

- а. Релігійної;
- б. Єдиного інформаційного поля;
- в. Матеріалістичної;
- г. Дуалістичної?

2. Вищим рівнем свідомості є: (1 б.)

- а. Короткочасна пам'ять;
- б. Ідеологія;
- в. Самосвідомість;
- г. Емоції;
- д. Почуття;
- е. Емоційна пам'ять;
- є. Афекти.

3. Назвіть рівні індивідуальної свідомості: (2 б.)

---

4. Хто із зазначених мислителів зображав підсвідомість як могутню силу, яка протилежна свідомості: (0,5 б.)

- а. К.Маркс;
- б. З.Фрейд;
- в. М.Вебер;
- г. Г.Гегель;
- д. Г.Сковорода?

5. Назвіть основні функції мови: (2 б)

---

6. Інформація, яка надходить до нашої свідомості, проходить через різні центри нашого головного мозку. Але не вся вона доходить до рівня свідомості, а тим більше утримується в ньому. (0,5 б.)

- а. Так;
- б. Ні;
- в. Ваш варіант відповіді.

ТЕМА: ТЕОРІЯ ПІЗНАННЯ

1. Який вид пізнання постає безпосереднім, прямо вписаним у процеси повсякденної людської життєдіяльності: (0,5 б.)

- а. Мистецький;
- б. Релігійний;
- в. Життєво-досвідний;
- г. науковий?

2. Яке поняття відображає свідомо фіксований досвід застосування теорій, учень, концепцій у реальному історичному житті груп, суспільства, цивілізації: (0,5 б.)

- а. Досвід;
- б. Практика;
- г. Експеримент?

3. Який закон діалектики вимагає, щоб у кожному конкретному випадку була визначена міра, в межах якої ті чи інші кількісні зміни не привели б до змін якісних: (0,5 б.)

- а. Закон єдності і боротьби протилежностей;
- б. Закон заперечення заперечення;
- в. Закон переходу кількісних змін в якісні?

4. Рух думки від загальних ідей до фактів (індивідуальних тверджень це: (0,5 б.)

- а. Формалізація;
- б. Дедукція;
- в. Синтез;
- г. Індукція;
- д. Ідеалізація?

5. Про який період в історії світової культури писав М. Вебер: «Поряд з таким відкриттям еллінського духу з'явилося інше вагоме знаряддя наукової праці, ...— раціональний експеримент як засіб надійно контрольованого пізнання, без якого була б неможливою сучасна емпірична наука». (1 б.)

ТЕМА: ПРОБЛЕМА ЛЮДИНИ У ФІЛОСОФІЇ

1. Як називається процес виникнення та розвитку людини як соціокультурної істоти? (0,5 б.)

- а. Аккультурація;
- б. Антропоморфізм;
- в. Антропопатизм;
- г. Антропосоціогенез?

2. Яке поняття відображає людську особу, що усвідомлює свої якості, свою унікальність, свої вади та переваги: (0,5 б.)

- а. Людина;
- б. Особа;
- в. Індивідуальність;
- г. Особистість;
- д. Індивід?

3. Що означає креаціоністський підхід до проблеми походження людини та культури? (1 б.)

- а. Людина та культура – вільне творіння богів, Бога (Абсолюту);
- б. Перенесення зародків життя на Землю із космічного простору;
- в. Природне вдосконалення людини та його культури.

4. Знайдіть відповідність між визначеннями й поняттями: (3 б.)

Визначення:

- а. Один з принципів сучасної космології, що встановлює залежність існування людини як складної системи та космічної істоти від фізичних параметрів Всесвіту;
- б. Спільна еволюція природи й людини, біосфери й ноосфери;
- в. Філософський принцип, згідно з яким людина вважається центром Всесвіту, найвищою метою всього, що відбувається у світі;
- г. Система поглядів, яка передбачає розвиток як поступовий і закономірний процес від простих до складних організмів.

Поняття:

- а. Коеволюція;
- б. Антропний принцип;
- в. Антропоцентризм;
- г. Еволюціонізм.

ТЕМА: ФІЛОСОФІЯ КУЛЬТУРИ

1. Поняття «філософія культури» було запроваджено:

- а. А Мюллером;
- б. І.Кантом;
- в. К.Леві-Стросом;
- г. Ч.Пірсом?

2. Згідно А. Швейцера стрижнем культури є: (0,5 б.)

- а. Наука;
- б. Мораль;
- в. Матеріальний прогрес;
- г. Право?

3. Згідно якого підходу, культура трактується як фактор організації та утворення життя суспільства: (0,5 б.)

- а. Філософсько-антопологічний;
- б. Філософсько-історичний;
- в. Соціологічний?

4. Назвіть філософа, який писав: «Культура народилася із культу. Її витoki – сакральні. Навколо храму починається вона і в органічний свій період була пов'язана із життям релігійним»: (1 б.)

- а. К.Маркс;
- б. З.Фрейд;

в. М.Бердяєв;

г. Г.Гегель;

д. Б.Спіноза?

5. Хто із філософів розглядав історію як суму циклів зародження, розквіту і занепаду культур. А головне — вважав, що цивілізація аж ніяк не є прогресом: (1 б.)

а. К.Маркс;

б. О.Шпенглер;

в. Ф.Енгельс;

г. А.Тойнбі?

6. У поглядах якого мислителя, філософія культури і філософська герменевтика по своїй суті стають взаємопов'язаними: (0,5 б.)

а. К.Ясперс;

б. М.Вебера;

в. Х.-Г.Гадамера;

г. А.Тойнбі?

7. Хто із мислителів вважав, що Захід, який створив останню історичну цивілізацію вже пережив «апогей своєї цивілізаційної величі» і на черзі піднесення слов'янства, на чолі якого повинна стати Росія: (1 б.)

а. П.Сорокін;

б. М.Бердяєв;

в. М.Данилевський;

г. П.Юркевич?

8. Виділіть неправильне судження: (2 б.)

а. Історія згідно просвітителів роздвоювалася: розвиток наук і успіхи цивілізації записувалися в її актив, а слідування традиції проголошувалося джерелом невігластва і занепаду;

б. Німецькі романтики вважали, що народи, які не мають історії, свого минулого, які втратили зв'язок із традицією, втрачають і стимули динамічного розвитку;

в. В. Липинський писав, що без традиції культури не існує, а без культури — нації;

г. К.Маркс був першим, хто співставив міф із мовою і поклав початок сучасному дослідженню міфу в аспекті соціальної семіотики.

ТЕМА: СОЦІАЛЬНА ФІЛОСОФІЯ

1. Яке поняття, запропоноване Р. Мертоном, відображає наслідки діяльності будь — якого інституту, який перешкоджає збереженню суспільства:

- а. Функція;
- б. Аномія;
- в. Дизфункція;
- г. Девіація?

2. Виділіть неправильне судження:

- а. Для масової комунікації характерним є організаційний характер спілкування;
- б. В сучасному суспільстві панівним типом стратифікації є становий;
- в. Розповсюдженою теорією девіації є теорія стигматизації;
- г. Основоположником теорії легітимності вважається М. Вебер;
- д. Сформована в західних суспільствах модель нерівності носить дисперсний характер.

3. Назвіть основні функції соціальних інститутів:

- а. _____
- б. _____
- в. _____
- г. _____

4. Виберіть правильне судження.

Для традиційного суспільства характерно:

- а. Виділення великої кількості соціальних інститутів;
- б. Природний розподіл праці;
- в. Висока структурна стабільність;
- г. Домінування у світогляді раціоналізму та індивідуалізму.

5. Назвіть основні функції соціальної філософії:

- а. _____
- б. _____
- в. _____
- г. _____